

Coruri religioase românești din Orăștie în perioada interbelică

Drd. Ioan-Marius POPA *

Rezumat:

Corul de la Orăștie, o sintagmă ce presupune o întreagă tradiție muzicală, corală și bisericească, a cunoscut după Primul Război Mondial o puternică dezvoltare în localitatea omonimă. Prezența unor profesori de muzică talentați și bine pregătiți din punct de vedere profesional, precum: Gheorghe Pârvu, Nicolae Prația, Savel Horceag, Ioan Ienea sau Valeriu Bora, a dus la o diversificare a activității corale din Orăștie. Indiferent că vorbim de coruri ce aparțineau de Biserică sau de coruri ce aparțineau altor instituții, toate aceste formații aveau însă un profund caracter religios și au fost un bun mijloc de mărturisire hristologică, prin intermediul muzicii armonice.

Cuvinte-cheie:

cor bisericesc, activitate corală, repertoriu, cântece liturgice, compozitor, dirijor, muzică sacră

Context istoric

În cadrul cercetării noastre științifice, sintagma *Corul de la Orăștie* presupune de fapt o întreagă tradiție, nu doar un simplu cor. Avem, în acest sens, atestată aici întemeierea unui cor în 1868 prin contribuția învățătorului Ioan Bena, tatăl compozitorului Augustin Bena. Alături de renumitul cor întemeiat la Lugoj în 1840, formația întemeiată la Orăștie este una dintre cele mai vechi din cuprinsul țării noastre. După 1870, prin plecarea învățătorului Ioan Bena,

---

* Ioan-Marius Popa, doctorand al Facultății de Teologie „Andrei Șaguna” din cadrul Universității „Lucian Blaga” din Sibiu, România.

Drd. Ioan-Marius Popa

activitatea acestui cor nu va fi de constantă, aceasta desfășurându-se cu multe intermitențe și neavând rezultate remarcabile. Din 1883, dirijorul formației corale de aici va deveni învățătorul Ioan Branga, absolvent al Școlii Pedagogice din Sibiu, elevul muzicianului George Dima. Acesta preia corul Orăștiei, conturându-i profilul unei formații competente. Din 1896, o formulă mai extinsă a corului bisericesc va primi numele de „Reuniunea de cântări”. Cu această reuniune corală Ioan Branga va obține multe succese la nivel local și va concerta la Alba Iulia și Poiana Sibiului, precum și în localitățile învecinate Orăștiei din actualele județe Alba și Hunedoara.

Anul 1906 reprezintă momentul de maximă afirmare a „Reuniunii de cântări” din Orăștie. Alături de ansambluri renumite din Transilvania și Banat, corul onorează invitația de a participa la festivalul organizat la București de Societatea Corală „Carmen” la inițiativa muzicianului Dumitru G. Kiriac. În urma concertării în festival Ioan Branga a fost distins personal cu *Diploma de laudă* și *Medalia de Aur*, iar „Reuniunea de cântări” a fost premiată cu *Diploma de Onoare* și *Medalia de Aur*. Participarea corului de la Orăștie la festivalul de la București reprezintă un important moment în istoria muzicii românești și în activitatea corală din Transilvania și Banat. În acest context deosebit, la puțini ani după Marea Unire, îl vom găsi la Orăștie pe Nicolae Prația ca profesor de muzică la nou înființatele școli românești și dirijor al vechiului cor bisericesc. Precizăm de la bun început că, toate formațiile care au desfășurat acțiuni muzicale în perioada interbelică, fie că discutăm de coruri bisericești, fie de coruri ale școlilor sau ale altor instituții, toate aceste ansambluri au avut în repertoriul lor cântece religioase și au fost constituite din membrii corurilor bisericești. De asemenea, principala activitate corală a dirijorilor a fost reflectată mai ales în mediul bisericesc.

Repertoriul corului bisericesc ortodox din Orăștie între 1919 și 1925

Din punct de vedere cultural și mai ales coral, în perioada Primului Război Mondial, lipsa unor coriști stabili l-a determinat pe Ioan Branga să abandoneze varianta Liturghiei lui George Dima în favoarea „Liturghiei pentru Două Voci a lui Dimitrie Cunțanu”, varianta mai simplă și mai ușor de prezentat în fața credincioșilor. Considerăm că pentru acel timp varianta găsită de Ioan Branga pentru corul bisericesc a fost cea mai inspirată, corul și-a continuat activitatea, iar răspunsurile corale erau redactate în variantă armonică.

Liturghia Sfântului Ioan Gură de Aur la două voci, în varianta armonizată de Dimitrie Cunțanu a fost cântată de corul bisericesc până la finele anului 1919,

când au fost reluate și introduse din nou în cântarea bisericească anumite fragmente din Liturghia lui George Dima. Tot după 1918, în repertoriul corului bisericesc au fost introduse câteva imne liturgice de la Sibiu din colecția lui Timotei Popovici. De asemenea, la începutul anului 1920, Ioan Branga a predat conducerea corului bisericesc profesorului de muzică Gheorghe Pârvu.

Profesorul de muzică Gheorghe Pârvu a organizat un cor bărbătesc în cadrul nou-înființatului Liceu „Aurel Vlaicu” din Orăștie încă din anul 1919, odată cu venirea sa aici. Gheorghe Pârvu preia corul bisericesc în anul 1921 când Ioan Branga se retrage definitiv din orice activitate corală.

Prof. Gheorghe Pârvu a preluat cu mult entuziasm corul bisericesc al lui Branga. Spre finele anului 1919 corul bisericesc a reluat răspunsurile liturgice după varianta muzicală a lui George Dima (cor mixt)¹. Doar *Antifoanele, Veniți să ne închinăm și răspunsurile finale* după împărtășirea preoților și a credincioșilor erau cele din varianta lui Dimitrie Cunțanu la două voci. Din 1921 putem vorbi din nou despre un repertoriu religios serios și consacrat pentru o formație corală ce și-a aniversat deja semicentenerul.

În perioada 1922-1924, prof. Gheorghe Pârvu a realizat numeroase deplasări ale corului bisericii ortodoxe „Adormirea Maicii Domnului” din Orăștie, dând răspunsurile la Sfânta Liturghie la bisericile din Căstău, Romos, Pricaz, Beriu, Orăștioara de Jos, Ludești, Aurel Vlaicu, Geoagiu și Șibot².

La finele anului 1923, aflându-se într-o vizită la Sibiu, prof. George Pârvu intră în posesia ultimei lucrări a muzicianului Timotei Popovici: *Cântările Liturgiei Sfântului Ioan Gură de Aur pentru cor mixt*³, fapt care a dus la îmbogățirea repertoriului cu multe cântece din noua colecție muzicală. Putem conchide că în anii 1920-1924, prof. Gheorghe Pârvu a avut realizări remarcabile cu formația corală a bisericii ortodoxe din Orăștie, îmbogățind și înnoind în permanență repertoriul acesteia. În perioada 1924-1925, corul Liceului de stat „Aurel Vlaicu” și corul bisericesc din Orăștie au fost dirijate de prof. Gheorghe Oancea, fratele compozitorului Nicolae Oancea de la Sibiu. Ca profesor suplinitor, Gheorghe Oancea nu

¹ Pentru o privire de ansamblu asupra repertoriului liturgic al corului bisericesc din Orăștie oferim spre studiu: G. Dima, *Liturghia Sfântului Ioan Gură de Aur pentru cor mixt*, tipărită cu ajutorul Ministerului Cultelor și Artelor, Ediția a 3-a, Litografia și Tipografia Schildkraut, Cluj. Aici constatăm că și Liturghia lui George Dima nu era completă, aceasta începând doar de la *Sfinte Dumnezeule*. Lipsa unor imne liturgice esențiale din Liturghia Catehumenilor explică utilizarea în continuare a răspunsurilor lui Dimitrie Cunțanu.

² Ion Iliescu, *Corul de la Orăștie*, Comitetul de Artă și Cultură al Județului Hunedoara, 1968, p. 129.

³ A se vedea în acest sens: Timotei Popovici, *Cântările Liturgiei Sf. Ioan Gură de Aur pentru cor mixt*, publicate de Timotei Popovici, profesor de muzică la Școala normală „Andrei Șaguna” și directorul corului bisericii mitropoliei, Sibiu, 1923.

Drd. Ioan-Marius Popa

reuşeşte să obţină mari realizări cu aceste două formaţii corale întrucât activitatea sa la Orăştie s-a desfăşurat doar pe parcursul unui an.

Activitatea corului bisericesc „Armonia” între 1925-1948

Din toamna anului 1925 corul bisericesc din Orăştie a fost dirijat până în 1944 de către profesorul Nicolae Praţia. Perioada 1925-1930 a fost cea în care a fost cristalizat repertoriul corului bisericesc al parohiei „Adormirea Maicii Domnului” din Orăştie. Nicolae Praţia a dat numele „Armonia” corului bisericesc ortodox.

În 1926, corul „Armonia” a dat răspunsurile la sfinţirea statuii Regelui Ferdinand I, pe locul actualei catedrale ortodoxe. Din informaţia vremii avem consemnat că „în ziua înălţării Sfintei Cruci, la orele 11 şi jumate, în faţa autorităţilor civile şi militare, s-a delectat «Serviciul punerii petrii fundamentale» de către dl protopop Domşa înconjurat de cler, iar răspunsurile au fost date de «corul mixt» al Orăştiei, de sub conducerea dlui prof. Praţia”⁴.

După 1926 efectivul corului a crescut considerabil, ajungând la aproximativ 40-45 de persoane, fiind o formaţie numeroasă. După 1930, numărul de corişti a scăzut considerabil, iar pentru a îmbunătăţi situaţia, prof. Nicolae Praţia a selectat elevi performanţi ai cursurilor terminale ale şcolilor din Orăştie pentru a întregi ansamblul. După 1935, ansamblul a crescut considerabil, revenind la proporţiile din 1926, iar întregit cu unii elevi ale devenit mai numeros. După 1941, efectivul constant al corului până în 1944 a fost de aproximativ 40 de membri.

Colindele reprezintă un capitol important prin care s-au răspândit la Orăştie cântecele lui Timotei Popovici prin Nicolae Praţia. Amintim aici culegerea „Florile Dalbe”⁵, volumul I, care a devenit o lucrare normativă pentru Corul mixt „Armonia”. Culegerea „Florile Dalbe” a fost procurată în aproximativ 50 de exemplare pentru Corul „Armonia” fiind repertoriul de bază de colinde şi cântece de stea al acestei formaţii pentru o perioadă îndelungată⁶. Pe lângă cele 20 de cântece tipărite aici pentru cor mixt şi bărbătesc, regăsim doar o singură piesă muzicală ce nu aparţine lui Timotei Popovici, mai precis cântecul de stea *Trei Crai* în prelucrarea lui Nicolae Praţia. Tipărirea cântecului de stea în stilizarea profesorului de la Orăştie alături de cântecele mentorului său de la Sibiu reprezintă recunoaşterea la nivel naţional a lui Nicolae Praţia. În următorii ani, multe culegeri religioase sau manuale şcolare vor conţine această frumoasă prelucrare⁷.

⁴ *** „Eveniment la Orăştie”, în: *Clujul Românesc* V (1927), Nr. 37-38, 18 septembrie, p. 2.

⁵ Timotei Popovici, *Florile Dalbe*, Colecţiune de colinde şi cântece de stea pentru cor mixt şi de bărbaţi, Editura Scrisul Românesc, Craiova, 1928.

⁶ Ioan-Marius Popa, *Repertoriu Coral – Nicolae Praţia*, Editura Reîntregirea, Alba-Iulia, p. 11.

⁷ Cântecul de stea *Trei Crai*, așa cum îl regăsim în culegerea *Florile Dalbe*, a fost preluat în lucrări precum: Mihail Gr. Poslušnicu, *Istoria Muzicii Contemporane și Moderne la Români*, Bucu-

Coruri religioase românești din Orăștie în perioada interbelică

La finalul anului 1931 constatăm un regres considerabil al corului „Armonia”. Într-o scrisoare adresată muzicianului Timotei Popovici, prof. Nicolae Prația s-a plâns de destrămarea corului. Mențiunea specială a lui Nicolae Prația nu s-a referit strict la scăderea efectivului de coriști, ci la o criză morală prezentă în societatea românească din acei ani, criză care pentru o perioadă scurtă, cel puțin la Orăștie, a afectat activitatea corurilor de aici. Nicolae Prația îi transmite lui Timotei Popovici de slăbirea activității corurilor în general, și a corului „Armonia” din cauză că „e o apatie așa de mare peste tot, e o criză sufletească nemaipomenită”⁸.

În 1933, la comemorarea celor 20 de ani de la moartea aviatorului Aurel Vlaicu, Corul „Armonia” împreună cu formațiile școlilor secundare și cu acompaniamentul fanfarei Regimentului 92 și a orchestrei liceului, a fost oferit un concert omagial. Dintre cântecele prezentate la eveniment amintim: *Marșul lui Vlaicu*, *Mic purpuriu românesc*, *Mult mă-ntreabă fir de iarbă*, *Ce te legeni, codrule*, *Omul când e necăjit*, *La oglindă*, *Doinitorii noștri*⁹.

A rămas consemnată participarea corului „Armonia” la sfințirea bisericii ortodoxe din satul Pricaz în anul 1934. Doi ani mai târziu, corul menționat a dat răspunsurile la Sfânta Liturghie în satul Beriu¹⁰, iar la finalul ceremonialului religios a avut loc un concert oferit de Corul „Maica Domnului” și orchestra Liceului „Aurel Vlaicu”¹¹. După 1940, în duminicile în care prof. Nicolae Prația realiza deplasări în satele dimprejurul Orăștiei pentru a oferi concerte sau pentru a da răspunsurile liturgice, Corul „Armonia” a fost dirijat de Aurel Subescu. Dirijorul principal al formației a rămas prof. Nicolae Prația.

În 1944, corul „Maica Domnului” a devenit corul nou construit din Orăștie. Corul „Armonia” a fost dirijat în perioada 1944-1947 de Aurel Subescu. În 1944, cu intermitențe, Corul „Armonia” a fost dirijat și de prof. Nicolae Prația la ocazii deosebite. La finalul anului 1947 și începutul anului 1948 schimbările politice au determinat întreruperea activității corului și mutarea formației în cadrul catedralei.

rești, Editura „Cartea Românească”, p. 130.; *** *Carte de Cântări Bisericești*, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 1975, p. 67; Ioan Brie, *73 de colinde*, Cluj-Napoca, 1980, p. 32; Ioan Brie, *Cântări la serviciile religioase*, Cluj-Napoca, 1988, p. 328; *Colinde și cântece de stea*, Volumul I, Editura Aperta, Cluj-Napoca, 1994, p. 44; Nicu Moldoveanu, *Antologie de colinde pentru cor mixt*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1999 și ediția a II-a, 2005, p. 124; *Repertoriu Coral*, București, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 2003, p. 548.

⁸ Nicolae Prația, *Corespondența cu Timotei Popovici*, Arhiva prof.univ.dr. Dumitru Jompan, Marga, jud. Caraș-Severin, fond Nicolae Prația.

⁹ Ion Iliescu, *op. cit.*, p. 134.

¹⁰ ***, *Orăștie – Enciclopedie*, Editura Corvin, Deva, 2001, p. 229.

¹¹ Ioan-Marius Popa, *Repertoriu coral – Nicolae Prația*, p. 11.

Drd. Ioan-Marius Popa

Corurile școlare

După 1918, prin înființarea Liceului „Aurel Vlaicu”, Orăștia a intrat într-o nouă etapă a învățământului, care a adus transformări decisive în viața școlară, economică, socială și culturală a orașului. Înființarea prestigioasei instituții de învățământ a avut efecte benefice și asupra activității muzicale a Orăștiei, prin atragerea aici a unor profesori de muzică, specializați și special formați pentru instruirea și dirijarea corurilor. Primul profesor de muzică al Liceului „Aurel Vlaicu” a fost prof. Gheorghe Pârvu, care, ajutat de prof. Ioan Cheri, director al liceului între 1919-1921, venit din Brad, iar mai apoi de distinsul profesor Aron Demian, directorul instituției pentru mulți ani și o personalitate marcantă a Orăștiei, au format o arhivă completă de partituri, studii muzicale și instrumente pentru a forma un cor și o orchestră a școlii. În perioada 1919-1924 corurile școlare din Orăștie au fost dirijate de prof. Gheorghe Pârvu.

O primă acțiune susținută de corul liceului a fost prilejuită de întoarcerea de pe front a Regimentelor 92 și 108, ocazie cu care formația dirijată de prof. Gheorghe Pârvu a cântat *Se-ntorc vitejii*¹². Corul bărbătesc, uneori reunit cu corul școlii civile de stat pentru fete, în formulă de cor mixt, a susținut concerte numeroase cu ocazia diferitor evenimente școlare și culturale din Orăștie, la care participau personalități ale timpului din centre precum Sibiu, Brașov, Cluj-Napoca, Lugoj și București. În diferite reprezentații ale corului Liceului „Aurel Vlaicu”, coriști din formațiile tradiționale ale orașului, precum Maria Lienerth, Liviu Cocora, Valeriu Todea și Ioan Macarie, au activat în ansamblu. Presa locală a consemnat concertul susținut de formația liceului „corul tinerimii condus cu mult zel și pricepere de d-l prof. Pârvu”¹³, cu ocazia inaugurării Casinei.

În perioada 1920-1923 corul liceului a susținut recitaluri cu prilejul serbărilor naționale, iar la 1 Decembrie corul a participat în acești ani la festivitățile desfășurate în Alba Iulia. Tot în acești ani a fost înființată orchestra Liceului „Aurel Vlaicu”, o formație școlară de referință în Orăștie și împrejurimi pentru toată perioada interbelică. Prof. Gheorghe Pârvu a format în fiecare an în perioada noiembrie-decembrie, un grup bărbătesc de colindători. Cu prilejul colindatului se adunau sume importante de bani care erau colectați în fondul corului școlar. De exemplu, cu ocazia recitalurilor de colinde susținute în anii 1921-1922 a fost colectată suma de 3200 lei.

În perioada 1920-1922 corul bărbătesc a dat răspunsurile la Sfânta Liturghie în bisericile ortodoxe din satele învecinate Orăștiei: Turdaș, Pricaz, Gelmar, Bințiți (Aurel Vlaicu), Romos și Căstău. Repertoriul liturgic utilizat în acest răstimp

¹² Ion Iliescu, *op. cit.*, p. 127.

¹³ ***, „Deschiderea sărbătorească a Casinei”, în: *Libertatea*, Nr. 40/1920, p. 3.

Coruri religioase românești din Orăștie în perioada interbelică

a fost din colecția muzicianului George Dima, însă după 1922, repertoriul sacru a cunoscut modificări considerabile¹⁴. Tot în acești ani, corul liceului a susținut multe concerte împreună cu corul „Reuniunii meseriașilor”. Din 1921 și până în 1940 corul liceului (uneori în formula mixtă, reunit cu corul școlii de fete) și orchestra au participat la omagierea aviatorului Aurel Vlaicu în satul Bințiți.

Orăștienii au avut onoarea ca în 1922, prin intermediul prof. Gheorghe Pârvu, să asiste la un concert susținut de Corul Bărbătesc al Operei Române din Cluj. Este demn să menționăm că astfel de evenimente, organizate de coruri academice din Cluj au fost susținute în multe localități din Transilvania, un astfel de exemplu fiind concertul susținut la data de 20 iunie 1936 la Sebeș de Corul Academiei din Cluj, dirijat de prof. dr. Vasile Petrașcu¹⁵.

Un concert important al corului liceului a fost susținut în manifestarea organizată de Societatea de Lectură, care a comemorat în 1922 pe poetul Mihai Eminescu. Corul a interpretat mai multe cântece, fiind remarcată piesa *Rugăciune*, de Teodor Teodorescu-Iași, cu melodie compusă pe versurile poetului Eminescu. Concertul a cuprins și multe momente instrumentale sau de solo vocal. Maria Lienerth a cântat *Ce te legeni, codrule*, de Scheletti, fiind acompaniat de E. Weltzer, orchestra liceului a interpretat *Serenada* de Augustin Bena, iar Ioan Macarie a interpretat *Doine*, de Tiberiu Brediceanu¹⁶.

În 1924 a fost organizat la Orăștie Festivalul „României June”, manifestare reflectată în presa scrisă din Orăștie și Deva, fiind remarcat „corul de dame”, instruit și condus de prof. Gheorghe Pârvu¹⁷. Opinăm că formația feminină a fost corul școlii de fete din Orăștie. La începutul aceluiași an, corul liceului a susținut un concert la Sebeș¹⁸. În perioada 1924-1925 corul liceului a fost dirijat de prof. Gheorghe Oancea, fratele compozitorului Nicolae Oancea. Prof. Gheorghe Oancea, în calitate de profesor suplinitor și într-un timp scurt, nu a reușit să realizeze performanțe notabile în perioada în care a predat la Orăștie.

Venirea profesorului Nicolae Prația în toamna anului 1925 în calitate de cadru didactic specializat în predarea muzicii a adus o schimbare totală pentru activitatea corală a Orăștiei. Prin metode didactice și pedagogice severe, prof. Nicolae Prația a impus o disciplină de necontestat în corul liceului și mai apoi în corul bisericesc.

În primii ani de activitate corală, prof. Nicolae Prația a dus mai departe acțiunile începute de prof. Gheorghe Pârvu: arhiva muzicală a fost păstrată și perma-

¹⁴ Ion Iliescu, *op. cit.*, p. 128.

¹⁵ Dragoș-Șuşman Ioan, *Monografia Muzicii Culte Românești din zona Sebeș-Alba*, Volumul I, Editura Altip, Alba Iulia, 2015, p. 51.

¹⁶ Ion Iliescu, *op. cit.*, p. 127.

¹⁷ *Libertatea*, nr. 48/1923 *apud* Ion Iliescu, *op. cit.*, p. 129.

¹⁸ Ion Iliescu, *op. cit.*, p. 129-130.

Drd. Ioan-Marius Popa

nent îmbogățită, corul liceului a activat în continuare pentru acțiunile importante ale orașului, corul liceului era întregit cu corul școlii de fete orchestra liceului a suținut în continuare numeroase concerte, iar în perioada sărbătorilor de iarnă au fost organizate grupuri barbotești pentru colindă¹⁹.

În perioada 1925-1930 au fost organizate deplasări ale corurilor reunite ale școliloracompaniate de orchestra Liceului „Aurel Vlaicu”. Comparativ cu perioada în care a activat prof. Gheorghe Pârvu, prof. Nicolae Prația nu a realizat în cinci ani atâtea deplasări, însă acestea s-a desfășurat la distanțe considerabile de Orăștie și au fost mult mai temeinic pregătite. Amintim de exemplu organizarea în 1927 a unui concert în care repertoriul principal a fost *Poemul lui Avram Iancu*, de Timotei Popovici, program susținut la Orăștie, Zlatna, Sebeș și Mediaș²⁰. În acești ani au fost susținute concerte cu ansamblul lărgit la Simeria, Hațeg, Deva, Hunedoara, Alba-Iulia și Aiud. Menționăm prezența prof. Adela Brătescu în calitate de dascăl de muzică și dirijor doar al corului școlii de fete din Orăștie²¹.

În anul 1929, Nicolae Prația solicită ajutorul fostului său dascăl, Timotei Popovici, pentru a interveni pe lângă Ion Vidu, pe atunci inspector general școlar în probleme muzicale în vederea rezolvării încadrării sale ca profesor la Orăștie „Dacă sunteți în termeni buni cu Domnul Vidu și dacă mă socotiți demn de sprijinul ce Vi-l cer, Vă rog să mi-l dați căci [...] în țara aceasta mică... nu poți ajunge pe cale dreaptă, ci numai prin mijlocitori”²².

În 1931, Nicolae Prația, în corespondența sa cu Timotei Popovici, scrie muzicianului din Sibiu despre „necesitatea unei activități extrașcolare, unei vieți muzicante. E hrana mea sufletească, și mi-ar fi aproape imposibil să trăiesc fără această hrană” (Orăștie, 9 decembrie 1931)²³. Afirmția lui Nicolae Prația întărește datele pe care cercetarea noastră științifică le-a descoperit referitoare la activitatea deosebită a corurilor școlare. Informația a apărut în antiteză cu cealaltă scrisoare, în care Nicolae Prația era dezamăgit de slăbirea calității și a activității corului „Armonia”. În aceeași perioadă, elevii cei mai performanți din clasele superioare de liceu au fost selectați în corul „Armonia” al parohiei cu hramul „Adormirea Maicii Domnului” din Orăștie, pentru a întineri formația.

Aproximativ în perioada 1930-1933 asistăm la înființarea Corului de cameră „Maica Domnului”, formație alcătuită din aprox. 25 de membri, elevi din cursul

¹⁹ Constantin Rîpă, *Prefață*, în: Ioan-Marius Popa, *Repertoriu coral – Nicolae Prația*, p. 7.

²⁰ A se vedea *Solia dreptății*, Nr. 18/1927 și *Solia dreptății*, Nr. 20/1927.

²¹ *Orăștie – Enciclopedie*, p. 119.

²² *Ibidem*, p. 133.

²³ Nicolae Prația, *Corespondența cu Timotei Popovici*, Arhiva prof. univ. dr. Dumitru Jompan, Marga, jud. Caraș-Severin, fond Nicolae Prația.

Coruri religioase românești din Orăștie în perioada interbelică

superior al Liceului „Aurel Vlaicu” și al Școlii de Fete „Despina Doamnă”²⁴. În ceea ce privește calitatea muzicală, corul „Maica Domnului” a fost cea mai performantă formație din Orăștie până în 1940. Repertoriul corului de cameră era preponderent religios, dar conținea și prelucrări folclorice și cântece patriotice, precum *Marșul lui Vlaicu*, de Grigorie Buică și *Poemul lui Iancu*, de Timotei Popovici. Referitor doar la muzica liturgică, Corul „Maica Domnului” cânta atât Liturghia compusă de Timotei Popovici cât și cea compusă de Ioana Ghica-Comănești, o performanță extraordinară pentru corurile acelor timpuri. Corul dădea în mod frecvent răspunsurile la Sfânta Liturghie ce a era oficiată frecvent în capela liceului, actuala Sală Festivă a instituției.

Considerăm că prof. Nicolae Prația a fost nevoit să creeze un cor de cameră întrucât, după 1930, posibilitățile materiale ale românilor s-au diminuat considerabil, iar în cazul unei deplasări mai lungi, costurile cauzate de un grup de 25, maximum 30 de coriști, erau scăzute evident. După 1930 au fost mai greu de susținut cheltuielile pentru deplasarea unei formații extinse de 50-60 de elevi, la care de multe ori se adăuga și orchestra liceului.

Cu Corul „Maica Domnului”, prof. Nicolae Prația a dat răspunsurile liturgice în multe biserici ortodoxe din jurul Orăștiei, iar dintre locațiile mai importante amintim: Turdaș, Mărtinești, Simeria, Deva, Dobra, Cugir și Alba-Iulia. Cu această formație, acompaniată de orchestra Liceului „Aurel Vlaicu”, a fost susținut un concert în satul Beriu, județul Hunedoara în 1936. Menționăm că corul „Maica Domnului” a fost pentru câțiva ani o formație de elită a Orăștiei, fapt confirmat prin prezența în multe locații. La nivel local, formația camerală și-a însușit și repertoriul Cununii și repertoriul funebru, prof. Nicolae Prația fiind invitat să ofere răspunsurile corale la evenimentele din viața particulară a oamenilor de seamă ai Orăștiei interbelice²⁵.

Din 1944 până la finalul anului 1947, Corul „Maica Domnului” dirijat de prof. Nicolae Prația a fost cel care a dat în permanență răspunsurile liturgice la catedrala nou construită în centrul Orăștiei²⁶. Din toamna anului 1947, pentru câteva luni corul a fost dirijat de prof. Ion Brătescu. Din cauza schimbărilor politice de la finalul anului 1947 și începutul anului 1948 corul de elevi a fost desființat.

„Reuniunea de cântări” între 1911-1925

După retragerea învățătorului Ioan Branga de la pupitrul ansamblului, situația „Reuniunii de cântări” a devenit instabilă. Corul nu a mai reușit să atingă performanțe notabile, iar activitatea concertistică a Reuniunii, cu mici excepții,

²⁴ *Orăștie – Enciclopedie*, p. 119.

²⁵ *Ibidem*, p. 229.

²⁶ Ioan-Marius Popa, *Repertoriu Coral – Nicolae Prația*, p. 11.

Drd. Ioan-Marius Popa

s-a desfășurat doar în Orăștie. Elementul principal care a dus la slăbirea activității formației și la scăderea vizibilă a calității artistice a fost determinată de schimbările frecvente de dirijori.

La data de 10 octombrie 1912, în cadrul unui concert desfășurat la Orăștie, s-a făcut remarcată prezența și tehnică vocală deosebită a tenorului Ionel Rădulescu. În materialele muzicologice și de presă găsim numeroase aprecieri pozitive la adresa tenorului „așa cum cântă Rădulescu doina, să o tot ascuți”²⁷. Intenția orăștienilor de a invita pe interpret să devină noul dirijor al Reuniunii a fost pe deplin îndreptățită. Ionel Rădulescu a fost motivat să accepte invitația, întrucât în 1912, „Reuniunea de cântări” avea un număr considerabil de membri, iar formația se bucura de un bine-meritat prestigiu la nivelul Transilvaniei și al Banatului.

Activitatea lui Ionel Rădulescu în calitate de dirijor a fost presărată cu multe concerte în localitățile Orăștie și Geoagiu. Un recital coral oferit la data de 6 iulie 1913 a fost un bun prilej pentru Ionel Rădulescu pentru a dovedi măiestria sa dirijorală. Presa locală, prin intermediul „Cosânzenei” a consemnat despre concert că „a fost un moment de reînchegare a rândurilor societății românești din Orăștie și jur, un prilej de curată și înălțătoare însuflețire”²⁸. La scurt timp după concert, Ionel Rădulescu, în calitate de ofițer în rezervă, a primit ordin de prezentare în serviciul militar, iar Reuniunea a rămas din nou fără dirijor.

În vederea pregătirii ansamblului pentru serbările generale ale ASTREI, organizate în 1913 la Orăștie, conducerea muzicală a reuniunii a revenit domnului Aurel Medrea, absolvent al Conservatorului de Muzică din Viena, ajutat și de înv. Ioan Branga. Aurel Medrea a fost angajat doar în vederea pregătirii evenimentelor prilejuite de Despărțământul ASTRA.

Primirea delegaților membrilor ASTRA din celelalte centre culturale românești precum și a oaspeților de onoare precum Barbu Ștefănescu Delavrancea, Octav Tăslăoanu, Andrei Bârseanu, Montani Braniște, I.U. Soricu, Virgil Arion și a compozitorului Tiberiu Brediceanu a fost realizată de înv. Ioan Branga, prin dirijarea „Reuniunii de cântări” care a interpretat *Maestrii și plugarii*²⁹. Programul de concert al Adunării generale a fost coordonat de Aurel Medrea.

Deși apreciat de publicul prezent, programul încărcat, probabil pregătit pe furis, nu a fost prezentat în întregime într-o formulă artistică necesară pentru un asemenea moment. Spre exemplu, în presa de specialitate, dr. Ioan C. Iuga a prezentat momentele reușite și mai puțin pregătite ale concertului organizat la Orăștie, cu prilejul Adunărilor Generale ASTRA. În viziunea autorului, cele mai reușite momente au fost reprezentate de recitalurile corale, iar interpretarea piesei *Înșiră-te*

²⁷ Ștefan Mărcuș, *Thalia română*, Timișoara, 1945, p. 277.

²⁸ ***, „Un concert reușit”, în: *Cosânzeana*, nr. 27/1913, p. 384.

²⁹ Ion Iliescu, *op. cit.*, p. 121.

Coruri religioase românești din Orăștie în perioada interbelică

mărgărite dirijată de însuși compozitorul ei, a reprezentat momentul culminant al concertului. După evenimentele prilejuite de Adunarea Generală ASTRA, conform înțelegerii, Aurel Medrea s-a retras de la conducerea „Reuniunii de cântări”, iar ansamblul a rămas din nou fără dirijor până în noiembrie 1913 când Ionel Rădulescu a revenit la Orăștie. Presa locală a consemnat organizarea unui concert la Orăștie în noiembrie, sub bagheta dirijorală a lui Ionel Rădulescu.

Pentru eficientizarea activității în deplasări, Ionel Rădulescu a selecționat un cvartet bărbătesc și o solistă din cadrul Reuniunii cu care a susținut un program muzical de excepție în diferite localități din actualele județe Alba și Hunedoara: Hunedoara, Petroșani, Ilia, Cugir, Sebeș și Șăliște³⁰. La data de 15 februarie 1914 „Reuniunea de cântări” a concertat la Deva, efectuând astfel o deplasare importantă pentru acele timpuri. Printr-o activitate concertistică susținută, Ionel Rădulescu a reușit să mențină și să ducă pe mai departe prestigiul dobândit de Reuniune din perioada în care a activat înv. Ioan Branga. Mai mulți istorici și muzicologi ai timpului au afirmat că prezența lui Ionel Rădulescu la Orăștie a menținut un nivel artistic ridicat al Reuniunii „bucurându-se societatea locală foarte mult de prezența sa și luând parte la toate manifestațiile aranjate în centrele din apropiere”³¹.

În urma atentatului de la Sarajevo și a evenimentelor tulburi din vara anului 1914, Ionel Rădulescu a fost arestat, iar Reuniunea de cântări a rămas fără dirijor³². Până la finele anului 1914 „Reuniunea de cântări” nu a mai avut nicio prezență la vreun eveniment cultural. În perioada 1915-1919 „Reuniunea de cântări” a participat la puține evenimente, doar în Orăștie, fiind dirijată de A. Schmidt și uneori chiar de Ioan Branga. De exemplu în 1919, presa locală invita pe cei interesați să participe la Cel de-al Treilea Matineu, unde avea să susțină un concert „Reuniunea de cântări” dirijată de învățătorul Ioan Branga³³.

Prof. Gheorghe Pârvu a preluat mai departe activitatea reuniunii, însă nu a obținut rezultate notabile, întrucât acesta a pus accentul principal pe corul și orchestra liceului, iar mai apoi pe corul bisericesc al parohiei ortodoxe „Adormirea Maicii Domnului”, ansamblul „Reuniunii de cântări” fiind ultima preferință a dascălului de muzică. Opinăm că decizia prof. Gheorghe Pârvu a fost motivată de activitatea slabă a Reuniunii din ultimii ani și de lipsa de motivare a coriștilor de a mai participa într-o formație reprezentativă a Orăștiei.

După plecarea lui Gheorghe Pârvu din Orăștie, între anii 1924-1925 găsim aici ca profesor de muzică pe Gheorghe Oancea, fratele compozitorului Nicolae

³⁰ *Ibidem*, p. 124.

³¹ Ștefan Mărcuș, *op. cit.*, p. 277.

³² ***, „Arestarea d-lui Rădulescu pentru omorul din Sarajevo”, în *Libertatea*, nr. 27/1914, p. 5.

³³ ***, „Matineul al III-lea”, în: *Libertatea*, Nr. 7/1919, p. 5.

Drd. Ioan-Marius Popa

Oancea din Sibiu³⁴. Prof. Gheorghe Oancea participă în toamna anului 1925 cu „Reuniunea de cântări” la evenimentele prilejuite de comemorarea aviatorului Aurel Vlaicu în satul Bințiți³⁵. În toamna aceluiași an îl găsim ca profesor de muzică la Liceul „Aurel Vlaicu” pe Nicolae Prația, care, dezamăgit de nivelul artistic scăzut al „Reuniunii de cântări”, nu dorește să o preia mai departe³⁶.

Corul „Unirea”

O altă formație cu o activitate deosebită pentru perioada interbelică a fost Corul mixt „Unirea”, întemeiat și dirijat de protopopul greco-catolic al Orăștiei, preotul Ioan Ienea. Bazele corului au fost puse în anul 1922, dar în acest an au fost puține prezențe ale formației în spațiul public. Prezența în spațiul public a sporit din anul 1923. Activitatea acestei formații este atestată de prof. univ. dr. Ion Iliescu, iar descoperirea unor partituri ce au aparținut Corului „Unirea”, de către cercetarea noastră, în arhiva de documente a Protopopiatului Ortodox Român din Orăștie întărește cercetarea profesorului amintit.

Repertoriul a fost alcătuit din cântece laice, dar și din cântece religioase, colinde și cântece de stea. Au fost abordate cântece din colecția compozitorilor Iacob Mureșianu, George Dima, N. Oancea, Timotei Popovici și D.G. Kiriac³⁷.

În 1933, odată cu numirea preotului Ioan Ienea în oficiul de canonic al Lugojului, Valeriu Bora a fost dirijorul principal al corului „Unirea” până în 1945. Formația nu a reprezentat doar un mediu de coagulare a persoanelor cu talent muzical, ci a fost o puternică „școală” pentru dezvoltarea și valorificarea aptitudinilor muzicale. Concertele oferite de „Unirea” au oferit posibilitatea de afirmare a doi soliști vocali precum Aurelia Periam și Ilie Oancea. Valeriu Branga s-a îngrijit de pregătirea a doi dirijori secunzi, precum Ilie Bodișteanu și Ion Maier³⁸.

Prin intermediul corului „Unirea”, Valeriu Bora a invitat la Orăștie pe Lia Hubic, solistă a Operei Române din Cluj-Napoca³⁹. Lia Hubic a acceptat invitația și a

---

³⁴ Ion Iliescu, *op. cit.*, p. 129.

³⁵ A se vedea *Solia dreptății*, nr 24/1925.

³⁶ Nu putem afirma că prof. Nicolae Prația a desființat „Reuniunea de cântări”, încât ansamblul nu a mai avut o activitate stabilă după 1921. Practic „Reuniunea de cântări” era menținută doar pentru trecutul ei istoric, dar nu mai avea calitatea artistică necesară pentru a susține programe sau concerte de anvergură, nici măcar la nivelul Orăștiei. Conchidem că între 1921-1925, „Reuniunea de cântări” a fost menținută doar pentru rolul ei în tradiția *Corului de la Orăștie*, iar prof. Nicolae Prația doar a luat contact cu o realitate evidentă: reuniunea nu mai putea reprezenta o formație competentă pentru noile exigențe muzicale ale perioadei interbelice.

³⁷ Ion Iliescu, *op. cit.*, p. 132.

³⁸ *Ibidem*, p. 131-132.

³⁹ *Ibidem*, p. 132.

Coruri religioase românești din Orăștie în perioada interbelică

oferit un frumos recital, fiind acompaniată de corul „Unirea”. Participarea solistei Lia Hubic a reprezentat un punct culminant al activității corale a lui Valeriu Bora.

„Unirea” a realizat până în 1940 diferite deplasări în care au fost susținute concerte în localitățile din împrejurul Orăștiei. Amintim aici deplasări în orașele Deva, Simeria, Hunedoara și Hațeg. Cele mai multe deplasări în mediul rural au fost organizate la Șibot și Romos. După 1941, activitatea corului s-a diminuat considerabil, iar în 1945, odată cu retragerea prof. Valeriu Bora de la pupitrul dirijoral, formația s-a desființat.

Corul „Reuniunii meseriașilor”

După 1911, odată cu retragerea oficială a învățătorului Ioan Branga de la conducerea „Reuniunii de cântări” constatăm o polarizare a activității corale din Orăștie. Lipsa unui dirijor stabil la nivelul Reuniunii a determinat diminuarea activității acesteia, iar în același timp corurile bisericesti (române, maghiare și germane) au avut o activitate vizibilă în mediul cultural al urbei.

Totuși, se resimțea nevoia constituirii unui cor reprezentativ al comunităților de aici, cu dirijor și activitate stabile. În 1912, cerința oraștenilor de a avea un cor permanent a fost concretizată prin constituirea „Corului Reuniunii Meseriașilor”⁴⁰. Primul dirijor atestat al formației a fost prof. A. Schmidt. Presa locală, prin ziarul „Libertatea” a încurajat și a apreciat evoluția formației la primele ei apariții publice „În corul meseriașilor au intrat, de altfel, și mai mulți membri din societatea română din loc. pentru a ajuta cu drag meseriașii noștri în frumoasa lor năzuință”⁴¹. Prof. Ion Iliescu ne informează că în momentele mai importante, asemenea „Reuniunii de cântări” a lui Ioan Branga, „Corul Reuniunii Meseriașilor” a apelat la diferite cadre didactice sau funcționari cu cultură muzicală, iar recitalurile importante erau ținute în sala festivă a Hotelului „Central”⁴².

Prin prestațiile sale deosebite, „Corul Reuniunii Meseriașilor” a participat în numeroase rânduri la diferite serbări cu caracter agrar, sau la evenimentele altor reuniuni de acest gen. Cele mai importante participări au fost cele desfășurate la Sibiu, corul reuniunii participând la câteva ediții ale recoltelor.

„Corul Reuniunii Meseriașilor” a atras atenția animatorilor muzicali din jurul Orăștiei prin organizarea unor cursuri de muzică prin intermediul dirijorului A. Schmidt cu ajutorul muzicii militare din localitate. Avem atestată organizarea la finele anului 1913, a unui „Conservator de muzică” la care au fost predate teoria instrumentelor muzicale, lecții de pian, vioară, instrumente de suflat, canto și

⁴⁰ *Ibidem*, p. 119.

⁴¹ ***, „Concertul meseriașilor noștri”, în: *Libertatea*, nr. 48/1912, p. 5.

⁴² Ion Iliescu, *op. cit.*, p. 120.

Drd. Ioan-Marius Popa

teorie muzicală⁴³. Cursurile muzicale au fost ținute până la izbucnirea Primului Război Mondial, când efectivele militare au trebuit să se axeze pe misiunea lor principală. Evident, nu putem discuta de o pregătire echivalentă cu cea a unei universități sau a unui liceu de arte, dar inițiativa de a organiza cursurile muzicale a fost una formidabilă. Dacă inițiativa prof. A. Schmidt ar fi fost continuată după 1918, la nivelul Orăștiei puteam discuta și de un învățământ muzical de excepție. Până în 1918, prof. A. Schmidt a rămas dirijorul principal al „Corului Reuniunii Meseriașilor”, fiind înlocuit la unele concerte de C. Baicu.

Nu avem informații exacte despre felul în care s-au perindat dirijorii la pupitrul acestei reuniuni corale. Primul dirijor a fost prof. A. Schmidt, urmat mai apoi de C. Baicu, Ioan Ienea, Valeriu Todea, Valeriu Bora și Aurel Subescu.

În 1923, presa locală îl menționează ca dirijor al reuniunii pe preotul greco-catolic Ioan Ienea⁴⁴. Regăsim informația că în acel an, preotul Ioan Ienea a susținut diverse concerte în care a prezentat prelucrări folclorice și a organizat grupul de colindători al reuniunii. În contextul în care vechea „Reuniune de cântări” a fost prezentă tot mai puțin în serbările publice, „Corul Reuniunii Meseriașilor” a ajuns în perioada 1922-1925 o prezență constantă a acțiunilor culturale ale Orăștiei. În anii 1923 și 1924 găsim multe concerte la care au susținut recitaluri „Corul Reuniunii Meseriașilor” cu formațiile școlare, dirijate de prof. Gheorghe Pârvu⁴⁵.

Între 1930 și 1940, din cadrul Reuniunii, prof. Valeriu Bora a selectat un grup de bărbați pentru a cânta la servicii funebre (înmormântări și parastase) ale membrilor reuniunii sau ale persoanelor mai importante din Orăștie. Grupul bărbătesc a fost întregit uneori cu membri de la corul „Unirea”. Repertoriul de bază a fost constituit din colecția lui Dimitrie Cunțanu⁴⁶. Prof. Valeriu Bora a încercat constituirea unui grup mixt pentru evenimentele funebre, însă grupul mixt nu a avut o activitate bogată.

Din 1940 până în 1948 dirijorul „Corului Reuniunii Meseriașilor” a fost prof. Aurel Subescu. După 1945, în urma desființării Corului mixt „Unirea”, ansamblul „Reuniunii Meseriașilor” a ajuns să fie format din aprox. 50-60 de coriști, fiind cea mai numeroasă formație a Orăștiei. Având ajutorul bunului său prieten și colaborator, prof. Ion Brătescu, Aurel Subescu a reușit să formeze și o orchestră semisimfonică a „Reuniunii Meseriașilor”, oferind concerte reușite în perioada 1946-1948. În 1947, corul și orchestra reuniunii, întregite cu elevi de la cele două licee „Despina Doamnă” și „Aurel Vlaicu”, au pus în scenă opereta *La seceriș*, de

⁴³ ***, „Conservator de muzică la Orăștie”, în *Libertatea*, nr. 43/1913, p. 5.

⁴⁴ ***, „Producția meseriașilor români din Orăștie”, în *Libertatea*, nr. 2/1923, p. 3.

⁴⁵ Ion Iliescu, *op.cit.*, p. 129.

⁴⁶ A se vedea: Dimitrie Cunțanu, *Cântări funebre pentru cor de bărbați*, Sibiu, p. 2-20.

Coruri religioase românești din Orăștie în perioada interbelică

Tiberiu Brediceanu⁴⁷. În punerea în scenă a operetei și-au adus contribuția prof. Nicolae Prația și prof. Ion Brătescu, iar conducerea muzicală a aparținut prof. Aurel Subescu. *La seceriș* a fost vizionată de șase ori de către publicul din Orăștie. Deși s-a bucurat de aprecierea publicului local, opereta nu a fost prezentată în afara Orăștiei⁴⁸. Odată cu desființarea „Reuniunii Meseriașilor” în 1948, formația acesteia a fost preluată în ansamblul căminului orășenesc „Nicolae Bălcescu”.

Muzica Militară și prima operetă jucată la Orăștie

Sub denumirea muzicii militare întâlnim activitățile desfășurate în cadrul Regimentului 92 Infanterie din Orăștie. Despre Regimentul 92 Infanterie cunoaștem că a fost înființat în primele luni ale anului 1919, prin Ordinul de Chemare Nr. 167 din 19 ianuarie 1919 și prin Ordinul de Mobilizare 771 din 21 martie 1919. Regimentul era în subordinea Diviziei 18 Infanterie Sibiu.

În cadrul structurii militare, alături de activitățile militare au fost susținute și programe artistice. În general, nu au fost consemnate multe activități până în 1925. Din 1925 până în 1928 situația s-a schimbat remarcabil prin venirea aici a profesorului Savel Horceag în calitate de dirijor și șef al muzicii militare. Prof. Savel Horceag a oferit o mai mare importanță activității vocale și a format un cor mixt, invitând doamne din Orăștie să participe în noul cor, acompaniat de asemenea de fanfara militară. Asemenea „Reuniunii de cântări” dirijată de Ioan Branga, formația lui Savel Horceag a fost alcătuită din români, sași și maghiari⁴⁹.

La data de 22 aprilie 1928 a fost organizat un concert, cu scopul strângerii unor fonduri, la care a participat ansamblul dirijat de prof. Savel Horceag, corul bărbătesc „Liedertafel” al parohiei Evanghelice și corul mixt al Societății doamnelor reformate⁵⁰.

În 1928, prin intermediul profesorului Savel Horceag a fost pusă în scenă pentru prima dată în istoria corală a Orăștiei o operetă. Prin coagularea multor cântăreți și instrumentiști competenți ai Orăștiei, Savel Horceag pune în scenă opereta *La șezătoare*, de Tiberiu Brediceanu⁵¹. În acest sens, în 1928 avem atestată prima punere în scenă a operetei *La șezătoare*, prin prof. Savel Horceag, fapt excepțional pentru acele timpuri într-o localitate mică. Până la acel moment, în

⁴⁷ Ion Iliescu, *op. cit.*, p. 137.

⁴⁸ *Ibidem*, p. 137.

⁴⁹ Monna Voinescu, „Orăștienii din «Corul lui Branga» ai primit, acum două veacuri, cea mai mare distincție obținută de un cor românesc”, în: *Ziarul Hunedoreanului II* (2010), Nr. 269, Luni 2 august, p. 6.

⁵⁰ Ion Iliescu, *op. cit.*, p. 133.

⁵¹ A se vedea *Solia dreptății*, Nr. 4/1928, p. 4 și *Solia dreptății*, Nr. 6/1928, p. 2.

Drd. Ioan-Marius Popa

cazul muzicii laice, cea mai dificilă piesă cu coregrafie interpretată de vreun cor din Orăștie fusese *Înșiră-te mărgărite*, de L. Domide.

Presa locală a apreciat îndelung performanța realizată, afirmând despre prof. Savel Horceag „organizatorul mai tuturor producțiilor muzicale din orașul nostru. Execuțiuni clasice, muzică aleasă la înălțime artistică...”⁵². Valeriu Bora, probabil și el membru al formației, afirma și aprecia în presa locală participarea membrilor din pături sociale și etnii diferite⁵³.

Cunoscând că la finalul anului 1925 „Reuniunea de cântări” și-a încheiat activitatea, putem considera ansamblul dirijat și format de Savel Horceag drept continuator legitim al vechii reuniuni, mai ales că unii membri ai acesteia au activat sub șeful muzicii militare⁵⁴. În 1929 prof. Savel Horceag a fost mutat în interes de serviciu militar la Craiova, iar pentru aproape patru ani nu mai avem menționate acțiuni semnificative ale muzicii militare în Orăștie.

În anul 1932 responsabil cu muzica militară a Orăștiei a fost Ioan Pera, care reluând sistematic activitatea în această direcție „a reușit să strângă un număr de cca 100 coriști români, cu care pregătește *Șezătoarea* și *Rapsodia Română*”⁵⁵. Punerea în scenă a acestor creații muzical-coregrafice reprezintă încă un moment important în istoria *Corului de la Orăștie*. Până la începutul anilor 1940, când găsim ca dirijori pe Ioan Limbeanu, dar mai ales pe prof. Ion Brătescu, nu mai avem informații despre activitatea muzicii militare. Tragicele evenimente istorice precum bătălia de la Odessa din octombrie 1941 și de la Stalingrad în septembrie 1942 au adus mari pierderi Regimentului 92 Infanterie, fapt care a redus considerabil acțiunile muzicale ale ansamblului. În 1943 a fost organizat un concert coral-instrumental, înaintea căruia prof. Ion Brătescu a susținut o conferință cu tematică muzicală.

În 1944, prof. Ion Brătescu a publicat la Orăștie o broșură intitulată *Patru coruri patriotice*, lucrare aprobată de Ministerul Culturii Naționale și Cultelor prin ordinul 1802/1944. Lucrarea cuprinde cântecele compuse de Ion Brătescu: *Glăsuțul Țării* (trei voci egale), *La lupta sfântă* (trei voci egale), *Am urcat plângând Felea-cul* (cor mixt) și *Spre Ardeal* (trei voci egale și cor mixt)⁵⁶.

Corul „Gloria” al Bisericii Greco-Catolice din Orăștie

După 1922, la inițiativa și prin contribuția protopopului greco-catolic Ioan Ienea, au început demersurile pentru constituirea unui cor care să răspundă la ne-

⁵² *Solia dreptății*, nr. 6/1928, p. 2, apud Ion Iliescu, *op. cit.*, p. 132.

⁵³ Ion Iliescu, *op. cit.*, p. 132.

⁵⁴ *Ibidem*, p. 132.

⁵⁵ *Ibidem*, p. 134.

⁵⁶ Ion Brătescu-Comănești, *Patru cântece patriotice*, Orăștie, 1944, p. 1-4.

Coruri religioase românești din Orăștie în perioada interbelică

cesitățile liturgice ale comunității greco-catolice din Orăștie. Primul dirijor atestat al grupului coral a fost Valeriu Bora. În timp, corul a început să primească în rândurile sale noi coriști, efectivul constant al corului fiind de aproximativ 25 de persoane. Până la desființarea Bisericii Greco-Catolice în 1948, corul parohiei din Orăștie a funcționat sub numele „Gloria”⁵⁷.

În 1925 constatăm o intensificare a activității formației. Cu ocazia colindelor susținute în decembrie 1925 corul „Gloria” a adunat suma de 4200 lei, bani care au ajutat corul pentru acțiunile viitoare⁵⁸. O mențiune aparte o acordăm listei care conține persoanele care au contribuit la fondul corului bisericii greco-catolice. Lista conține atât români greco-catolici, dar și români ortodocși, fapt ce atestă o bună conviețuire a celor două confesiuni în perioada interbelică în Orăștie.

Repertoriul formației a cuprins atât creații corale religioase ale unor compozitori greco-catolici, precum Celestin Cherebențiu, dar a avut multe cântece, adaptate cultului greco-catolic, din colecția unor compozitori consacrați din mediul confesional creștin-ortodox precum G. Dima, I. Cartu și T. Popovici.

În 1929, Corul „Gloria” a cântat la biserica greco-catolică din Cugir, la data de 28 aprilie, iar la Sibiu, la data de 16 mai. Corul a oferit răspunsurile liturgice în data de 30 iunie, la biserica din Deva. După anul 1930, constatăm o scădere semnificativă a activității formației și nu mai avem date despre deplasări sau despre colindatul corului. La data de 25 august 1935, corul a dat răspunsurile la Sfânta Liturghie la Geoagiu⁵⁹. Cercetarea noastră nu a mai găsit alte date referitoare la activitatea corului „Gloria”.

Concluzii

Activitatea corală a cunoscut o etapă bogată în perioada interbelică, prin continuarea activității corului bisericesc, prin înființarea Corului Reuniunii Meseriașilor, printr-o activitate organizată a Corului „Liedertafel”, dar o slăbire a prezenței și prestanței „Reuniunii de cântări”, în fruntea căreia au trecut mai mulți dirijori temporari. Tenorul Ionel Rădulescu a fost dirijorul care a reușit să ducă mai departe bunul renume al formației. Cu ocazia Adunării Generale a ASTREI desfășurată la Orăștie în 1913 a fost angajat Aurel Medrea pentru a dirija reuniunea doar la acest eveniment. În anii următori „Reuniunea de cântări” a fost dirijată din nou de Ionel Rădulescu, iar până în 1925 găsim pe A. Schmidt, I. Fleșeriu, Constantin

⁵⁷ Silviu-Lucian Binea, *Greco-catolicismul orăștian – scurtă monografie*, Orăștie, Editura Emma, 2013, p. 87.

⁵⁸ *Ziarul Reuniunii de Cor a Bisericii Rom. Unite Orăștie*, 1925-1935, manuscris nepublicat, fila 1.

⁵⁹ *Ibidem*, fila 2.

Drd. Ioan-Marius Popa

Baicu, Gheorghe Pârvu și Gheorghe Oancea. În momentele de maximă solicitare, înv. Ioan Branga a pregătit și a dirijat ocazional „Reuniunea de cântări”, răspunzând afirmativ la solicitările culturale ale Orăștiei.

După 1920, „Reuniunea de cântări” nu a mai avut o activitate deosebită, peisajul coral fiind dominat de Corul „Reuniunii meseriașilor”, Corul „Armonia”, corul „Liedertafel” și corurile școlare. În urma înființării Liceului „Aurel Vlaicu” putem constata o bogată diversificare a activității muzicale, prin apariția unor coruri și orchestre școlare. Aportul profesorilor de muzică ce au activat aici, Gheorghe Pârvu (1919-1924) și Nicolae Prația (1925-1947), este de netăgăduit, cadre didactice ce au întreprins nenumărate deplasări cu ansamblul vocal-instrumental școlar și cu corul bisericesc. Putem aminti organizarea multor concerte comune ale corurilor și orchestrelor școlare cu formația „Reuniunii meseriașilor”, dirijată mulți ani de către prof. Valeriu Bora.

Înființarea mai multor coruri a fost meritul unor talenți dirijori care au știut să atragă în jurul lor persoane binevoitoare și capabile. Prin intermediul preotului Ioan Ienea, protopopul greco-catolic al Orăștiei, și al prof. Valeriu Bora au fost înființate corul „Gloria” al parohiei greco-catolice și Corul „Unirea”. În 1928 a fost pusă în scenă opereta *La șezătoare*, de Tiberiu Brediceanu, o premieră absolută, posibilă prin aportul prof. Savel Horceag, șeful muzicii militare din localitate.

Dintre toți dirijorii, prof. Nicolae Prația este personalitatea pe care o putem remarca în mod evident. Elev al muzicianului Timotei Popovici, student apreciat de Augustin Bena și de marile personalități muzicale ale timpului, Nicolae Prația este primul compozitor atestat al Orăștiei. Publicarea cântecului de stea *Trei Crai*, în colecția lui Timotei Popovici marchează un nou episod în procesul de afirmare națională a *Corului de la Orăștie*. Dintre meritele deosebite ale prof. Nicolae Prația amintim: acordarea numelui „Armonia” corului bisericii „Adormirea Maicii Domnului” în 1926, înființarea corului mixt de elevi de liceu „Maica Domnului” și îndrumarea muzicală oferită multor elevi care au devenit peste ani importante personalități în mediul cultural și teologic românesc.

La finalul studiului nostru, putem afirma cu certitudine că, indiferent dacă, la nivelul Orăștiei, vorbim de coruri ce aparțineau de Biserică sau de coruri ce aparțineau altor instituții, toate aceste formații aveau însă un profund caracter religios și au fost un bun mijloc de mărturisire hristologică, prin intermediul muzicii armonice.